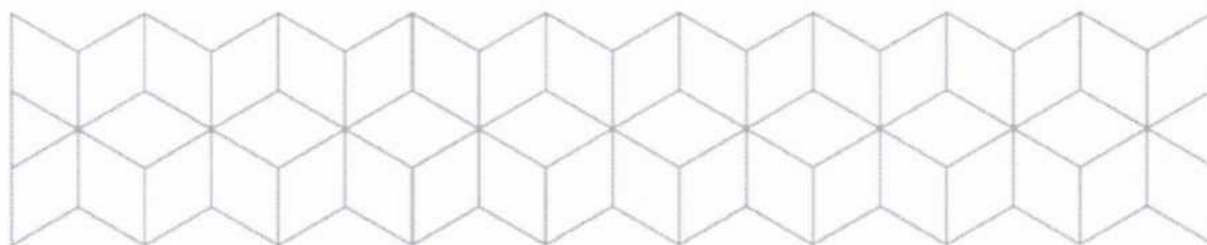

EKSAMEN

Emnekode: SFB10613	Emnenavn: Budsjettering og driftsregnskap
Dato: 27. mai 2016	Eksamenstid: 4 timer
Hjelpemidler: Kalkulator	Faglærer: Hans Kristian Bekkevard
Om eksamensoppgaven og poengberegning: Oppgavesettet består av 8 sider inklusiv denne forsiden, de siste 3 sidene er vedlagt formelark. Formelarkene er kun ment som støtte; ingen av oppgavene skal føres inn på disse arkene. Kontroller at oppgaven er komplett før du begynner å besvare spørsmålene. Oppgavesettet består av 3 oppgaver. Alle oppgavene skal besvares og teller som angitt ved sensureringen. Husk å vise utregning og forklare hva du gjør. Lykke til.	
Sensurfrist: 17.juni 2016 Karakterene er tilgjengelige for studenter på Studentweb senest 2 virkedager etter oppgitt sensurfrist. www.hiof.no/studentweb	

Oppgave 1 (40 %)

Marve AS produserer utstyr for humorindustrien. Det er utarbeidet følgende standardkalkyle etter selvkostmetoden for produksjonen av 1 stk «dobbel fustasjeopphengsforkobling»:

Direkte tilvirkningskostnader

Direkte material	2 kg à 20 kr/kg	40
Direkte lønn	0,5 timer à 240 kr/time	120

Indirekte tilvirkningskostnader

Faste	0,5 timer à 24 kr/time	12
Variable	0,5 timer à 18 kr/time	9
Tilvirkningskost = selvkost		181

Kalkylen er laget med utgangspunkt i en forventet/normal produksjon på 10 000 enheter pr. måned. Det budsjetteres med 120 000 kr i faste tilvirkningskostnader og 90 000 kr i variable tilvirkningskostnader i en normal måned. Aktivitetsmålet for tilvirkningskostnadene er arbeidstid.

For januar måned får du oppgitt følgende virkelige tall:

Ferdigproduserte varer	10 260 stk
Solgte varer	9 000 stk
Salgspris	220 kr/stk
Bedriften har ikke beholdinger av varer i arbeid	
Virkelig lønnskostnad (5 250 timer)	1 249 500 kr
Virkelig materialkostnad (22 000 kg)	418 000 kr
Virkelige faste tilvirkningskostnader	120 000 kr
Virkelige variable tilvirkningskostnader	101 000 kr

- Hvis hvordan tilleggssatsene indirekte faste kostnader (24 kr/time) og for indirekte variable kostnader (18 kr/t) i standardkalkylen er beregnet.
- Beregn standard tid T_s (i timer) og standard mengde M_s (i kg) for januar.
- Sett opp materialregnskapet for januar. Kommenter kort avvikene.
- Sett opp standardkostregnskapet for januar etter selvkostmetoden.
- Gjennomfør en mer detaljert analyse av dekningsdifferansene for de indirekte variable kostnadene i tilvirkningsavdelingen som du finner i d). Kommenter det du finner.
- Vurder om produksjonsresultatet hadde blitt bedre eller dårligere dersom Marve AS i stedet hadde ført driftsregnskapet etter bidragsmetoden. Begrunn svaret. Du behøver ikke å regne ut en eventuell differanse.

Oppgave 2 (40 %)

Handelsbedriften Dilbert AS har endelig innsett at de trenger bedre styring av likviditeten, og har ansatt deg i desember. I første omgang skal du sette opp et likviditetsbudsjett for *januar og februar*. Bedriften har en historikk hvor de fra tid til annen har havnet i akutte og uforutsette betalingsproblemer, mens andre perioder har vært preget av både høy beholdning av varer og høye bankinnskudd. Ledelsen ønsker seg noe mer systematisk og gjennomtenkt i planlegging av likviditeten.

Resultatet for inneværende år er ikke klart ennå, men du har fått tilgang til en prognose for noen *utvalgte balanseposter* pr. 31/12 som du kan bruke som utgangspunkt:

Eiendeler		Egenkapital og gjeld	
Varebeholdning	2 000 000	Leverandørgjeld	1 160 000
Kundefordringer	1 900 000	Betalbar skatt	200 000
Bankinnskudd	1 500 000	Skyldig arbeidsgiveravgift	113 000
		Påløpt arbeidsgiveravgift feriepenger	80 370
		Skyldig mva	300 000
		Påløpte feriepenger	570 000

I tillegg skal du basere budsjettet på denne informasjonen:

1. Budsjettert omsetning *inkludert* mva (25 %) for januar og februar er:

Januar	2 625 000
Februar	2 887 500

30 % av salget er kontant, resten er pr. 30 dager.

2. Bedriften beregner seg bruttofortjeneste på 55 %.

3. Alt varekjøp er på kreditt pr. 15 dager. Selskapet har uforholdsmessig mye kapital bundet i varelageret, så fra og med januar ønsker bedriften å redusere varebeholdningen med 75 000 kr pr. måned.

4. Lønnskostnaden er 400 000 kr per måned og utbetales samme periode som den påløper. En ansatt slutter over nyttår og skal ha sine opptjente feriepenger på 30 000 utbetalt på avgangsdatoen i februar.

5. Det skal i januar investeres i nytt hyllesystem i butikken. Investeringen er på 250 000 eks. mva og betales i februar.

6. Selskapet skal betale forhåndsskatt for neste år. Første betaling er på 60 000 kr og forfaller 15. februar.

7. Selskapet betaler 11 000 kroner i avdrag og renter på et annuitetslån hver måned. Forfallet er den 25. dagen i hver måned.

8. Skyldig arbeidsgiveravgift for 6. termin skal betales 15. januar. Skyldig mva for 6. termin betales 10. februar.

9. Øvrige driftskostnader for januar og februar budsjetteres slik inkl. mva:

Januar	150 000 kr, hvorav mva er 25 000 kr
Februar	150 000 kr, hvorav mva er 30 000 kr

10. Lokalene Dilbert AS disponerer er leid. Det betales en fast husleie på 18 000 kr pr. måned. I tillegg betaler man en variabel del avhengig av omsetning. Denne er satt til 0,25 % av omsetning eks. mva og betales etterskuddsvis for hver måned. For desember måned ble omsetningen anslått til 2 400 000 kr eks. mva. Det betales ikke mva på husleie.

Du skal i din rolle som controller sette opp følgende:

- a) Innbetalingsbudsjett fra kunder for januar og februar.
- b) Varekjøpsbudsjett for januar og februar.
- c) Utbetalingsbudsjett til leverandører for januar og februar.
- d) Et fullstendig likviditetsbudsjett for Dilbert AS i januar og februar.
- e) Gi dine anslag på følgende balanseposter pr. 1. mars:

- Kundefordringer
- Varelager
- Leverandørgjeld
- Bankinnskudd (likviditetsoverskudd/underskudd regnes mot bank)
- Skyldig mva

Oppgave 3 (20 %)

«Først og sist» AS produserer de to produktene Alfa og Omega. Årlig budsjettert salg er 2 000 Alfa og 10 000 Omega.

Bedriften benytter følgende oppsett for de direkte kostnadene pr. enhet Alfa og Omega

	Alfa	Omega
Direkte material	350	240
Direkte lønn 5 timer à 300 kr	1500	4 timer à 300 kr 1200
Sum direkte kostnader	1850	1440

De indirekte tilvirkningskostnadene er budsjettert til 11 200 000 kr årlig.

a) Hvor mange direkte arbeidstimer går med til produksjonen av Alfa og Omega årlig?

b) «Først og sist AS» bruker idag en sats på å innkalkulere de indirekte tilvirkningskostnadene pr produkt. Aktivitetsmålet/fordelingsgrunnlaget er direkte arbeidstid. Beregn tilleggssatsen og sett opp kalkylen for enhetskostnaden (tilvirkningskost pr. stk) for Alfa og Omega etter tradisjonell tilleggskalkulasjon.

Som tallknuser hos «Først og sist» AS reagerer du på dårlig lønnsomhet i bedriften, og ber om tillatelse til å starte arbeidet med å se om kalkylene kunne vært mer nøyaktige. Du bestemmer deg for å sette opp en ABC kalkyle for de to produktene basert på informasjonen du har og en oversikt over de indirekte tilvirkningskostnadene som du innhenter fra produksjonsavdelingen og som er gjengitt her:

Aktiviteter	Kostnadsdriver	Kostnad	Aktivitetsfrekvens		
			Alfa	Omga	Totalt
Indirekte lønn	Direkte arbeidstid	1 120 000			
Maskinomstilling	Antall omstillinger	2 100 000	3 000	4 500	7 500
Kvalitetskontroll	Antall inspeksjoner	2 240 000	6 500	3 500	10 000
Produksjonsplanlegging	Antall ordre	980 000	150	350	500
Materialhåndtering	Antall materialmottak	1 260 000	300	1 200	1 500
Maskinering	Antall maskintimer	3 500 000	21 000	49 000	70 000
Sum indirekte tilvirkningskostander		11 200 000			

c) Sett opp nye kalkyler basert på ABC metoden og beregne enhetskostnaden (tilvirkningskost pr. stk) for de to produktene.

d) Kommenter det du finner i ABC kalkylen i forhold til kalkylen i b).

Vedlegg – formelark.

NB: Disse er kun til hjelp – besvarelsen din skal IKKE føres på disse.

Normalkostregnskap etter selvkostprinsippet												Periode: _____		
Beskrivelse	Normalsats		Ordre 1		Ordre 2		Ordre 3		Ordre 4		NORMALKOST Kr	VIRKELIG Kr	DEKNINGS- DIFF.	
	Kr	%	Gr.lag	Kr	Gr.lag	Kr	Gr.lag	Kr	Gr.lag	Kr				
Salgsinntekter														
Direkte materialer														
Direkte lønn														
Avd.														
Direkte lønn														
Avd.														
Indirekte tilvirkningskostnader:														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Tilvirkningskost i perioden														
Beholdningsendringer varer i arbeid														
Tilvirkningskost ferdige varer														
Beholdningsendringer ferdige varer														
Tilvirkningskost salg														
Indirekte kostnader salg adm.														
SELVKOST														
PRODUKTRESULTAT														
Sum dekningsdifferanser														
PRODUKSJONSRESULTAT														

Normalkostregnskap etter bidragsprinsippet												Periode: _____		
Beskrivelse	Normalsats		Ordre 1		Ordre 2		Ordre 3		Ordre 4		NORMAL- KOST Kr	VIRKELIG Kr	DEKNINGS- DIFF.	
	Kr	%	Gr.lag	Kr	Gr.lag	Kr	Gr.lag	Kr	Gr.lag	Kr				
Salgsinntekter														
Direkte materialer														
Direkte lønn														
Indirekte variable tilvirkningskostnader:														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Tilvirkningsmerkost i perioden														
Beholdningsendringer varer i arbeid														
Tilvirkningsmerkost ferdige varer														
Beholdningsendringer ferdige varer														
Tilvirkningsmerkost salg														
Indirekte variable salg adm. kostnader														
SALGSMERKOST														
KALKULERT														
DEKNINGSBIDRAG														
Sum dekningsdifferanser														
VIRKELIG DEKNINGSBIDRAG														
Faste kostnader:														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Avd.														
Avvik faste kostnader														
PRODUKSJONSRESULTAT														
AVVIK FK														

Avvik/dekningsdifferanser:

Materialregnskap

Standard-kostnader	Virkelig forbruk vurdert til Ps	Virkelige kostnader	Mengde-avvik	Prisavvik	Totalt avvik
PsMs (1)	PsMv (2)	PvMv (3)	1-2	2-3	1-3

Lønnsregnskap

Standard-kostnader	Virkelig forbruk vurdert til Ls	Virkelige kostnader	Tidsavvik	Lønns-satsavvik	Totalt avvik
LsTs (1)	LsTv (2)	LvTv (3)	1-2	2-3	1-3

Avviksanalyse variable indirekte kostnader (eks. hvor tid er aktivitetsmålet):

1 Standard-kostnad	2 Fleksibelt budsjett	3 Virkelige kostnader	Effektivitets-avvik	Forbruksavvik	Totalt avvik
$(T_s \cdot k_s^{var})$	$(T_v \cdot k_s^{var})$	Virkelig	1-2	2-3	(1-3)

Avviksanalyse faste indirekte kostnader (eks. hvor tid er aktivitesmål):

1 Standard-kostnad	2 Budsjett	3 Virkelige kostnader	Beskjeftigelses-avvik	Forbruksavvik	Totalt avvik
$(T_s \cdot k_s^{fast})$	Budsjett	Virkelig	1-2	2-3	(1-3)